

Intel·ligència artificial i Constitució Catalana (II)

written by Alfredo Bienzobas | 24 de març de 2021

Avancem cap a un nou món en presència de nous actors (màquines intel·ligents) i disrupció en els paradigmes socials, econòmics i polítics que ens han governat fins al present. Si bé s'obren possibilitats de progrés i de millora en la qualitat de vida, la veritat és que el poder econòmic i polític es concentra cada vegada en menys mans i no deixen d'ampliar-se totes les bretxes fins ara existents. Els vells comportaments s'amplifiquen amb l'ús i l'abús de la Intel·ligència Artificial (IA).

D'aquí a vint-i-cinc anys tots els habitants del planeta estarem connectats i interconnectats. Connectats als gegants de la informació que, amb tota probabilitat, s'hauran apoderat de totes les nostres dades, i interconnectats a través de nodes de diferents plataformes que proporcionaran horitzontalitat en la comunicació i facilitaran tota mena d'intercanvis entre el conjunt dels humans. La propietat i l'ús de les dades és ja, i encara ho serà més en el futur, estratègica. I com tot el que és estratègic, font de desequilibris i de greus conflictes.

La Tercera Revolució Industrial ve de la mà de la IA que com tot avenç científic o tecnològic, ve acompanyada de reptes, perills i oportunitats que en aquest cas, esdevenen en exponencials. Tot dependrà, en gran manera de donar la resposta adequada a les tres grans preguntes de la política: Qui la domina, com la gestiona i què vol aconseguir.

Si bé la IA podria obrir la porta a una florent societat democràtica del coneixement basada en un sistema horitzontal, col·laboratiu, distribuït, transparent i obert, la veritat és que els que han imposat la seva hegemonia han estat un conjunt

de multinacionals depredadores de caràcter cada vegada més autoritari que no reconeixen altre poder i altres regles que les que imposen mitjançant la degradació del sistema democràtic.

Parlem, entre altres, de Microsoft, Google, Facebook, Apple o Amazon, totes elles, embarcades en una guerra sense escrúpols per capturar metadades que els proporcionen riquesa i poder. No hi ha sancions multimilionàries que frenin les seves pràctiques monopolístiques per impedir la lliure competència o violar la privacitat de les persones. Gasten ingents recursos destinats a pràctiques de lobby, per a la compra de polítics o societats científiques suposadament independents, practiquen la deslocalització fiscal, la degradació de les relacions laborals... I tot amb l'objectiu d'assolir una posició dominant en cada vegada més sectors de l'economia o de sotmetre'ns, d'acord amb els seus interessos, en la nostra forma de vida, predeterminant els nostres hàbits de consum, el nostre pensament social i el nostre comportament electoral.

A la vista de la seva esbojarrada carrera per amassar beneficis, atenent els perills intrínsecs a la IA amb algoritmes que s'autoprogramen, i la despietada competència entre les diferents plataformes per llançar aplicacions a la recerca d'acaparar dades i mercat, hauríem de preguntar-nos què succeeix amb la seguretat, el bé comú i els drets dels ciutadans.

Òbviament, una implantació democràtica, participativa de la IA podria contribuir al desenvolupament de les condicions de vida de les persones, afavorir l'intercanvi i aprofundir i estendre el coneixement. Lamentablement, si volem analitzar les conseqüències socials, econòmiques i polítiques de la implantació de la IA, ens veiem obligats a analitzar les dinàmiques generades pels que fins ara comanden el procés: les corporacions tecnològiques.

La dinàmica corporativa els impulsa a formar paquets de dades

fàcilment indexables. Per a això procuren homogeneïtzar la societat eliminant la pluralitat. Proveeixen als ciutadans d'informacions esbiaixades o simplement falses a costa de crear una gran polarització política en manipular els sentiments dels ciutadans. Com a resultat s'alimenten tota mena de desigualtats, de discriminacions de gènere o d'origen, es formen perfils simplificats, derivats d'errors, voluntaris o no, dels programadors d'algoritmes o del mateix aprenentatge automàtic de les màquines, que multipliquen els seus efectes en confiar en la IA la presa de decisions automàtiques. S'ampliarà la bretxa digital i amb ella creixerà, de forma exponencial, una nova bretxa social resultat de l'apropiació, per una minoria, de la combinatòria entre la IA amb la biotecnologia: prolongació de la vida, pròtesis que millorin capacitats físiques o cognitives, etc.

El poder podrà desenvolupar major control i vigilància sobre les persones, llegir dades antropomètriques que permetran conèixer els nostres sentiments. Es podran fer presents conseqüències perniciosos tant en l'àmbit individual com col·lectiu: possible pèrdua de perspectiva en el desenvolupament personal, de l'autoestima, marginació, disminució de la salut mental, increment dels suïcidis, depressió per no poder interlocutar amb màquines dotades d'algoritmes indesxifrables que ara ja prenen decisions que afecten directament les nostres vides. Fugida de la realitat mitjançant immersió en la realitat virtual. Increment de la violència i la inseguretat. Apareixen altres preguntes inquietants com, quina serà la reacció de les castes econòmicament i biològicament superiors davant les reivindicacions dels humans de l'altre costat de l'escletxa, marginals, de fet innecessaris, inútils pel sistema?; es normalitzarà l'ús de l'armament letal autònom?; la conquesta de l'espai serà una vàlvula d'escapament a tanta tensió?, amb quins criteris?

També és causa de preocupació l'extensió de la IA incorporada

a la robòtica en el món laboral en què cada vegada més, el factor capital substitueix el factor treball amb el resultat d'una desocupació i una precarització laboral creixents però també, d'una disminució de la taxa de benefici. Els exemples són contundents, a Califòrnia, Uber, Lyft, DoorDash, Instacart, van invertir més de 200 milions de dòlars en un victoriós referèndum per deslaboralitzar totalment la relació amb els seus treballadors. Amazon, Glovo, Deliveroo, abusen sistemàticament de la temporalitat, els baixos salaris, imposen jornades i ritmes de treball abusius, prenen mesures per evitar la implantació de sindicats, espion sindicalistes, contracten falsos autònoms igual que fa Google amb els seus tècnics. Les plataformes digitals s'han convertit en llotges de contractació eventual, de *freelance*, de teletreball o de serveis eventuais de tota mena que deixen obsoletes fins a les ETT. L'amortització de llocs de treball al costat de la desaparició d'oficis i funcions és creixent: i no sols a la indústria, els cambrers són substituïts per robots que també actuen en hospitals, hotels i residències, a la borsa les màquines compren i venen, a la banca atorguen préstecs i en les assegurances calculen riscos i primes, són cada vegada més rellevants en el comerç, el transport, l'educació, la medicina, el dret, etc.

El que sembla evident és que milions de treballadors van sent expulsats a gran velocitat del que fins fa poc era "el seu ofici o lloc de treball", i que en molts casos el ritme d'adaptació a nous treballs és massa lenta o nul·la, pel que es veuran impel·lits cap a treballs marginals, sempre més precaris, amb l'objectiu de mantenir la taxa de guany capitalista. Aquesta situació afecta molts treballs qualificats en una previsible pèrdua de pes de la classe mitjana i una disminució del consum que voldran compensar amb noves privatitzacions i contracció en despesa en prestacions bàsiques.

Confiar el futur a la lliure competència entre les

monopolístiques plataformes de la IA, que s'autoregulen partint de l'objectiu comú de lucrar-se al màxim, sembla una insensatesa. Es fa necessari que els objectius de la IA siguin sotmesos al debat democràtic, que les conseqüències de la seva implementació no derivin en dilemes ètics que no han sigut previstos ni resolts prèviament, que es prevegi la resposta social i política als nous reptes que acceleradament es plantegen. El canvi de paradigma que es deriva del desenvolupament exponencial de la IA requereix una transformació d'aprofundiment democràtic que s'ha de situar en l'àmbit de dret públic i, per començar, en la nostra Constitució.

Cada error que cometem en la determinació dels objectius i en la implementació matemàtica de la IA tindrà innumbrables i, en molts casos, imprevisibles i irreversibles conseqüències. No sigui que, al final, creem una superintel·ligència que connectada a la xarxa, respongui objectivament al caos creat pels humans, amb l'única resposta lògica; la seva extinció.